

"לדורות"

סיפוריהם של ניצולי השואה החיים בישראל

שאלון לרישום קורות ניצולת השואה

איסוף סיפוריהם של ניצולי השואה הוא אחד המרכיבים החשובים ביותר בשימור הזיכרון ובהנחלתו לדורות הבאים. המידע על קורותיהם של ניצולי השואה חיוני מאוד לחוקרים כמו גם לבני הדורות הבאים שכן בעזרתו יוכלו להכיר את אוסף הסיפורים הפרטיים המרכיב את התמונה הרחבה. לסיפור האישי שלכם יש אפוא חשיבות לאומית, מחקרית וחינוכית. אוסף הסיפורים יעלה לאתר אינטרנט מיוחד במסגרת פרויקט לציון 60 שנה למדינת ישראל. אנו מודים לך מראש על הנכונות לשיתוף הפעולה.

שם משפחה ושם פרטי נכון להיום

שם משפחה: ליבר	שם פרטי: ברכה
----------------	---------------

פרטים אישיים לפני השואה ובמהלכה שמות ומקומות יש לרשום בדפוס - גם בלועזית במקומות המסומנים

שם נעורים:		שם משפחה לפני/בזמן המלחמה: ליִשְׁבֶּסקי	
תאריך לידה: 07.04.1933	סין: ז/1	שם פרטי לפני/בזמן המלחמה: ג'וֹסִיָה	
ארץ לידה:		מקום לידה (ישוב, מחוז): פּוֹלְצָה - גֵּסְטְהוּד	
שם פרטי ושם נעורים של האם: סוֹפִיָה גוֹסְמַן		שם פרטי של האב: יִשְׂרָאֵל ליִשְׁבֶּסקי	
שם נעורים של האיש:		שם פרטי של האישה/הבעל (אם נשוי/נשואה לפני המלחמה): דוד ליבר	
ארץ מקום המגורים: רוסיה		מקום מגורים קבוע לפני המלחמה (ישוב, מחוז): בֶּלְזָה - בֶּסְטְבִּיה	
מקצוע לפני המלחמה:		השכלה/תואר אקדמי לפני המלחמה:	
מקום מגורים בזמן מלחמה (ישוב, מחוז, ארץ): אוֹדֶזְקִיסְטָן וְנִדְוִדִים			
האם היית בגטאות? אילו?			
האם היית במחנות? אילו?			
תאריך השחרור: 1.1.46		מקום השחרור:	
לאן הלכת/חזרת לאחר השחרור (ציין מקום)?		האם שהית במחנה עקורים? איזה?	
שם האנייה: הגנה - בֶּלְזָה	שנת העליה: 1946	מקומות/מחנות בדרך לארץ:	

תמצית חיי או 70 שנה ויותר ב-4 עמודים

נולדתי ב-7.7.33 בעיר בלצי, אבא עבד בבית חרושת לסודה ואמא הייתה עקרת בית. בגיל 4 התייתמתי מאבא שנפטר מהתקף לב בגיל 34.

מתוסר בררה אמא התחילה לעבוד בבית חולים כאחות דיאטנית ואנו עברנו לגור בבית החולים. אלינו הצטרפה גם סבתי – אמא של אמי.

ב-22.6.41 פרצה המלחמה. כבר בלילה הראשון למלחמה הגרמנים הפציצו בלי הפסקה. עבורנו זאת הייתה הפתעה גמורה. לא היה היכן להסתתר, אני זוכרת שפשוט שכבנו מתחת העצים והסתכלנו לשמיים. בבוקר כשזרחה השמש ראינו את העיר כולה הרוסה ועולה בלהבות. מעטים הבתים שנשארו לעמוד על תילם. הכל חרב.

למחרת ניתנה פקודה לכולם לעזוב את העיר, מלבד צוות העובדים של בית החולים שנדרש להשאר. אני וסבתי נפרדנו מאימי והצטרפנו לבני משפחות נוספות של הרופאים והצוות הרפואי. בעגלות עם סוסים עזבנו את העיר. פנינו היו לעיר סרוקה שם התגוררו סבי וסבתי מצד אבי. אולם כאשר הגענו לביתם מצאנו אותנו ריק. גם הם נאלצו לברוח.

נהר הדנייסטר, שעבר במרכז סורוקה הווה את הגבול בין בסרביה לאוקראינה. כדי לעבור לאוקראינה השתמשו ברפסודות. בזמן שניסינו לעבור אל הגדה השנייה צלפו בנו מטוסים גרמנים עם מכונת ירייה. הרבה מאוד אנשים נהרגו וטבעו למוות. למזלנו אנחנו הצלחנו להגיע אל הגדה השנייה. כזכור אני ילדה בת 7 בלבד.

בצד השני עמדו רכבות, שקרונותיהם היו פלטרומות שטוחות עליהם העמיסו חלקי מכונות שפירקו ופינו מבתי חרושת. לא ידענו לאן מועדות פני הרכבות, אך כאנשים רבים אחרים טיפסנו גם אנחנו על הפלטרומות וישבנו בין המכונות. הרכבות לא תמיד נסעו, במקרים רבים היו משאירים את הקרונות על הפסים והקטר היה נוסע. נשארנו על הקרונות כשמדי פעם מגיחים מטוסים גרמנים ו"מורססים" אותנו במכונות ירייה. בתמימותנו היינו קופצים ומסתתרים מתחת לקרונות במקום לרוץ לשדה או ליער הקרוב. מובן שהיו לא מעט נפגעים. בפעמים שהרכבת כן נסעה לא ידענו את יעדה ולאן נגיע. ידענו שאנו רוצים לברוח.

בכל תחנה שהרכבת עצרה היו מים רותחים לשתייה, הייתה גם נקודת הרשמה וכל מי שעבר את התחנה נרשם במקום. כל הסבל והנדודים ארכו כחודשים עד שהגענו לעיר חרקוב.

משהותי בחרקוב כילדה בת 7, זכורים לי זכרונות מבולבלים שאינם לפי סדר. זוכרת שיום אחד מצאתי את עצמי במשפחה של שני פרופסורים שרצו לאמץ אותי. בדיוק אז התחילו הפצצות מסיביות על חרקוב והם החליטו למסור אותי לבית יתומים ואת סבתי לבית אבות. כנראה שהסיבה להחלטתם הייתה הפחד שלהם שיכול לקרות לי משהו.

כשהגעתי לבית היתומים פגשתי לראשונה מזה מספר חודשים מיטה עם מצעים ושמיכה נקיים. בית היתומים שכן קרוב לפסי רכבת על יד יער. זוכרת את עצמי יוצאת כל יום אחר הצהריים, יושבת על יד הפסים ומסתכלת על הקרונות החולפים אולי במקרה אראה את אמא שלי.

בינתיים בבלצי עיר הולדתי, נמשכו ההפצצות וכ-6 שעות בלבד לאחר שעזבנו אנחנו את העיר, קיבל גם הצוות הרפואי פקודה לעזוב, כיוון שהגרמנים היו כבר בפאתי העיר. כך התחילו ימי התופת של אמא. היא התקדמה באותה השיטה כמוני - בכל תחנה בה עצרה הרכבת היא הייתה נכנסת ובודקת את רשימות העוברים. אם היא הייתה פונה לרשויות בנוגע לחיפושים התשובה הייתה: "אזרחית, רק אחרי המלחמה תחפשי". כל הערים והעיירות נמחקו מעל פני האדמה. לאחר מסע יסורים של חודשיים הגיעה גם היא לחרקוב ושם נפגשנו.

משם כל אחד פעל לנפשו כשהשלטונות לא התערבו. הגענו לתחנה בה עמדה רכבת משא עם קרונות של בהמות. עלינו והתמקמנו מבלי שידענו לאן הרכבת תיקח אותנו. ידענו שהכיוון הוא מזרחה.

לאחר חודשים של טלטלה הגענו לאוזבקיסטן שם הביאו אותנו לקולחוז שנקרא "קזיל ארדה" ופירושו בעברית כוכב אדום. שיכנו אותנו 4 משפחות בחדר אחד. אמא, סבתא ואני ישנו במיטה אחת. אוכל חסר מאוד והיינו ניזונים מגרעינים של כותנה אותם היינו צולים על פלדת ברזל חמה עד שהם היו מתפוצצים. בנוסף היינו אוכלים גם קליפות של תפוחי אדמה. זוכרת שאמא תפרה לי על בטנת המעיל כיסים גדולים. אני הייתי הולכת אל השדה ומלקטת תפוחי אדמה, שמה בכיסים (שהיו יותר כבדים ממני) ומביאה הביתה. כנראה הייתי רזה מאוד. אני זוכרת את אמא אומרת לי ללא הרף: "את נראית כמו קולב".

אמא התחילה לעבוד בקטיף כותנה, לא היה לה מושג וגם לא כוח. היא הייתה צריכה לעמוד בתחרות עם הגברים האוזבקים ולהצליח לעמוד בנורמות גבוהות. מובן שלא הייתה מגיעה להספקים גבוהים ולכן השכר היה אפסי. סבלנו חרפת רעב. סבתא שלי שהייתה מאוד רזה וחולה לא עמדה בסבל ומתה מרעב. לא נמצא מי שיקבור אותה. אני זוכרת כיצד אמא במו ידיה חפרה בור והכניסה אותה לתוכו.

המצב הלך ונעשה גרוע, אני חליתי ומצבי היה מאוד ירוד. אשפזו אותי בבית חולים במרחק 7 ק"מ מהקולחוז בו שהיינו. כל יום, לאחר עבודה מפרכת נאלצה אמי לבוא ולבקר אותי כשהיא מביאה איתה את מעט המרק שקיבלה. עם העובדים בבית החולים לא יכולתי לדבר לא הבנתי את שפתם.

לאחר כל מה שעברנו אמא החליטה שהיא חייבת להגיע אל העיר ששמה אנדיזין. זוהי עיר מחוז די גדולה. לשם הגיעו גם הרופאים מבלצי, בני המשפחות שלהם וקרובי משפחה שלנו. שם לאט לאט הרופאים עזרו לאמא למצוא עבודה בבית חולים. גרנו בעיר העתיקה בתוך חדר עשוי חימר. המים עברו בתעלות מתצר לחצר. כביסה, רחיצה ומים לבישול הכל התרחש באותם מים שזרמו בתעלות.

עם תום המלחמה ב-1945 חזרנו לבלצי. מובן שלא מצאנו כלום, רק עיר חרבה. אמא חזרה לעבוד בבית החולים. גרנו שוב 3 משפחות בחדר אחד ואני הלכתי לבית ספר. באותו זמן פתחו הרוסים את שערי הברזל וכל מי שרצה לצאת יכול היה. אמא החליטה שאין לנו שום עתיד. עברנו יחד לרומניה לעיר יסי. המצב ברומניה היה גם הוא בכי רע. רעב ומחסור בעבודה ואינפלציה גבוהה. הגענו בשיא החורף והיה קר מאוד. גרנו בחדר דולף והמצב היה ללא נשוא. באחד הימים הגיעה לאוזנינו שמועה שבבוקרשט יש רב שאוסף אליו ילדים ששרדו מהמלחמה. אמא החליטה שזו דרך טובה להציל לפחות אותי. אני ובת דודתי שהוריה נספו נסענו לרב אצלו שהינו כמה חודשים. באותה תקופה התחילו לעלות לארץ עולים בדרכים בלתי לגאלות. כל תנועת נוער קיבלה מספר מקומות באוניה. הגיע גם תורנו ועלינו עם מאות ילדים לרכבת ליוגוסלביה. ביוגוסלביה ישנו ביערות אצל הפרטיזנים ומשם הועברנו לעיר טרייסט שעל שפת הים. עלינו על ספינה בגודל קליפת אגוז 2700 איש. מי שירד לירכתיים לא יכול היה לעלות ולהפך. לא הכרתי נפש חיה. הייתי בת 12 ובת דודתי בת 15. לאחר הפלגה של 4-3 ימים היינו אמורים להגיע ארצה. למזלנו הרע שט מולנו מוקשי שנסארו מהמלחמה ונאלצנו לעשות עיקוף שהאריך את הדרך. בספינה לא נותרו עצים כדי להסיק את התנורים. התחילו לשבור את הספסלים וכל דבר עשוי עץ על מנת להבעיר את התנורים המניעים את הספינה. כתוצאה מכך נוצר חור בדופן הספינה והיא החלה לשקוע. הדרך היחידה להינצל הייתה להזעיק עזרה. האנגלים גילו אותנו ונתפסנו. שתי משפחות אנגליות ענקיות שכמעט מחצו אותנו גררו אותנו לחיפה. בנמל כדי להציל אותנו נשלחנו לספינות אחרות שעגנו בנמל. הגענו לארץ בדיוק ב"שבת השחורה".

הייתה שביתת רעב בִּישׁוּב אבל לנו הילדים אנשי הסוכנות הביאו אוכל. קיבלתי בננה. מימי לא ראיתי בננה לא היה לי מושג מה אוכלים את התוכן או את הקליפה. קבלתי גם צנצנת לבניה עם פודינג ורוד-צהוב וזיתים ירוקים שגם אותם לא ידעתי כיצד אוכלים. (אצלנו בבית היו אוכלים זיתים שחורים שהיו מייבאים מיוון).

מנמל חיפה הועברנו למחנה עתלית, שם החיים קיבלו צביון יותר שמח. כשהתקרב יום השחרור מעתלית חליתי במחלת "שנית" והוכנסתי לבידוד. עבורי זה שוב היה לחזור אל נורא מכל. אף אחד לא ביקר אותי. אפילו לבת דודתי לא נתנו להיכנס והלילות הפכו לסייט. יללת התנים לא שמעתי ולא הכרתי מעודי נשמעה לי כיללת תינוקות בוכים. הייתי מבועתת כולי ולא יכולתי להירדם מרוב פחד. התכסיתי מעל ראשי וחכייתי לבוקר. בעתלית נחקרנו על ידי ועדה שעשתה תשאול לגבי המנהגים הנהוגים אלנו: "האם בבית הדליקו נרות?", "האם הייתה בבית קופסא של קרן קיימת?", ועוד כל מיני שאלות על מנהגים. על-פי זה חילקו את הילדים והאנשים לישובים שהשתייכו למפלגות ותנועות. הייתה לי קרובת משפחה בשער העמקים ולכן שלחו אותי לשם. שם כבר הייתה קבוצת ילדים. מרביתם באו איתי באונייה אבל לא הכרתי אותם. אני זוכרת שהגעתי לשער העמקים לפנות ערב. הייתי כולי מפוחדת. ראיתי את הר הכרמל בשקיעה, הוא הטיל צל שחור ומפחיד. שאלתי: "לאן הבאתם אותי?". למרות שבאוזבקיסטן ראיתי הרים גבוהים ומושלגים, הרי פמיר על גבול סין, אך היו מאוד רחוקים.

המדריכים והמטפלות 24 שעות היו סביבנו, לא עזבו אותנו לרגע. באותו זמן עליית הנוער החליטה להעביר אותי ועוד נערה לקיבוץ בית זרע, כיוון שבבית זרע היו שבעה בנים ללא בנות. הבנים בבית זרע באו גם הם באותה אונייה. הקליטה לא הייתה פשוטה, היו שבעה בנים שובבים, הם הציקו לנו לא אחת אך לאט לאט התרגלנו ונקלטנו. אחרי חצי שנה דיברנו ביננו רק עברית, זאת הייתה החלטת הקבוצה.

מלחמת העצמאות פרצה. שוב הפצצות של הסורים. תוך זמן קצר מפנים אותנו לחיפה. לי הייתה דודה בתל אביב, אחות של אמי ולכן לקחו אותי אליה שם נשארתי עד תום הקרבות. גם בתל-אביב התנאים היו קשים. המשפחה גרה בחדר אחד (הורים עם ילד) וחלקה מטבח ושרותים משותפים עם שכנים.

לאחר המלחמה חזרנו לבית זרע, חצי יום למדנו וחצי יום עבדנו, קיבלנו הכשרה תיכונית. המורים והמדריכים כולם היו חברי קיבוץ, וההשכלה הייתה די כללית.

הפחדים והסייטים לא עזבו אותי כל הזמן, חזרו אליי מראות מלחמה והפצצות, וסבלתי מכאבי ראש וסחרחורות. הגיע הזמן להתגייס לצבא. הלכנו כל הקבוצה לנח"ל. הזמנים לא היו פשוטים אבל היחד מאוד עזר להתגבר על קשיים.

נשלחנו לנגבה לשנת שירות. צריך לזכור שנגבה לאחר המלחמה היתה פצועה וכואבת הזמנים היו מאוד קשים. 13 נשים נותרו אלמנות וילדים רבים הפכו יתומים. המיקום הגיאוגרפי של נגבה היה גם הוא בעייתי אנשי ה"פדיון" היו עורכים פשיטות על ישובים רוצחים וטווחים בתושבים.

במהלך השירות הצבאי נישאתי לדוד חבר מהקבוצה שלנו. חזרנו לבית זרע והקמנו משפחה לתפארת. נולדו לנו שלושה בנים ובת, ו-10 נכדים. שני הנכדים הבכורים כבר אחרי צבא, היתר בגילאים שונים והצעיר בן שנתיים וחצי.

כתושבי קיבוץ בית זרע, הסמוך לגבול עם ירדן וסוריה עברנו תקופות מאוד קשות במלחמות השונות. קטיושות, הפגזות אין סופיות ושהיה במקלטים. מלחמת ששת הימים ולפניה, ההתשה לאחריה, מלחמת יום כיפור כל אלו השאירו בנו חותם. עם כל אלו חיי המשפחה התנהלו על מי מנוחות. הבנים חזרו מהצבא בשלום, היינו מציינים שמחות, ימי הולדת, יציאה לאתרי הטבע, ואף טיולים בחו"ל. לפני כ-4 שנים חלה אישי במחלה ארורה ובשנת 2007 הוא נפטר.

